

УДК 2-756:2-523.6 «16/17»

ВАСИЛЬ ФАЗАН

ORCID: 0000-0002-9823-3704

(Полтава)

ДІЯЛЬНІСТЬ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ ТА МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ (XVII – XVIII СТ.)

Проаналізовано просвітницьку діяльність Києво-Печерської Лаври та Могилянської академії у підготовці вчителя в XVII-XVIII ст. Виявлено і розкрито основні напрями співпраці, які полягали в безпосередній участі печерського чернецтва в започаткуванні Київської братської школи, постачанні Лаврою викладацьких і керівних кадрів, спільній видавничій діяльності, грошових пожертвах печерських ченців своїй alma-mater.

***Ключові слова:** просвітницько-виховна діяльність, духовна освіта, Лавра, монастирі, богослови.*

Постановка проблеми. Історію просвітництва Києво-Печерської Лаври XVII-XVIII ст. неможливо розглядати без зв'язку з Могилянською академією, виникнення і діяльність якої припадає саме на цей період. Відносини між обома культурними осередками базувалися на всебічній взаємній підтримці й спільності завдань. Академія разом із Лаврою готувала активних вчителів, захисників православної віри, визначних людей, котрі несли в маси ідеї культури й просвітництва. Для подальшого розвитку необхідно нам знати і володіти педагогічними напрацюваннями попередників, що вимагає проведення ґрунтовного аналізу християнського досвіду просвітницько-виховної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До окремих аспектів вивчення просвітництва духовних закладів досліджуваного періоду зверталися сучасні вчені: А. Бойко, досліджуючи феномен традиційної культури українського народу, а також світську і релігійну діяльність Г. Ващенко; М. Євтух, доводячи необхідність синтезу національних і

загальнолюдських цінностей, шанобливого ставлення до рідної культури, мови, релігії; В. Пащенко, вивчаючи виховання молоді засобами християнської етики в системі міжконфесійних стосунків. Але ніхто з вище зазначених науковців не досліджував просвітницько-громадську діяльність Києво-Печерської Лаври та Могилянської академії (XVII-XVIII ст.).

Мета дослідження полягає у проведенні історико-педагогічного аналізу просвітницько-громадської діяльності Києво-Печерської Лаври та Могилянської академії у підготовці педагогічних кадрів в XVII-XVIII ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Співпраця обох культурних осередків бере свій початок з часів заснування Братської школи – попередниці Києво-Могилянської академії. Ченці Печерського монастиря сприяли становленню цього навчального закладу. У своєму дарчому записі 15 жовтня 1615 року дружина мозирського маршалка Галшка Гулевичівна обумовила першочергову участь печерських ченців у створенні в Києві монастиря і школи: “... В тот двор с землею духовных и светских православных, именно православного іеромонаха Исаію Купинского и других монашествующих ... ввела и ввожу, отдавая им то ... в действительное владение и заведование ...” [5, с. 17].

В “Уписі” (реєстрі) членів Київського братства – засновників і покровителів школи – за 1616 рік серед перших, хто записався, були ченці Києво-Печерської лаври: Захарія Копистенський, Тарасій Земка, Ісайя Трофимович, Софроній Почаський, Антоній Пацевський, Афанасій Івашковський та ін. [5, с. 45]. Більшість з них стала викладачами Київської братської школи.

Навколо найбільшої в Україні печерської друкарні, відкритої на початку XVII ст. печерським архімандритом Єлисеєм Плетенецьким, гуртувалися значні культурні сили. Це були, зокрема, викладачі Київської братської школи, у тому числі її перші ректори – Іов Борецький і Тарасій Земка, котрі працювали певний час коректорами й перекладачами друкарні. Саме тут створено школу, яка, поряд із братською, зіграла велику роль у заснуванні Києво-Могилянської академії: 1631 року визначний церковний і політичний діяч Петро Могила – архімандрит Печерського монастиря – в 1627-1647 рр. відкрив при Троїцькому монастирі Лаври т. зв. “гімназіум” за прикладом західноєвропейських шкіл. У ньому викладали високоосвічені лаврські ченці, що здобули освіту за кордоном: Ісайя Трофимович-Козловський – ректор школи, Сильвестр Косов – префект (пізніше обидва стали ректорами Києво-Могилянської колегії), а також Софроній Почаський – вихованець Київської братської школи. З перших днів існування Лаврської школи в ній були відкриті класи поетики, риторики й філософії, що склало високу протиріччя вже наявній Братській школі і стало причиною переходу частини учнів останньої в Лаврську школу [10, с. 55]. Вихованці обох шкіл часто працювали в Лаврі, виконуючи в ній різні обов’язки послухників (у наведеному Ф. І. Тітовим покажчику діячів печерської друкарні, авторів і осіб, які мали до неї безпосередній стосунок, налічується 21 учень Братської і 22 учні Лаврської шкіл) [9, с. 156].

1632 року під тиском консервативного крила духовенства, української шляхти й козацької старшини Петро Могила погодився об’єднати Лаврську школу з Братською, тим самим давши початок Києво-Могилянській колегії, пізніше Академії. Як архімандрит Печерської лаври, Петро Могила звелів перевезти в Братський монастир, де розташувалася Колегія, для розміщення її наставників декілька дерев’яних зрубів із Троїцького лікарняного монастиря, у якому планував організувати вищу школу. Крім того, він надав Колегії в трирічне володіння дві лаврські вотчини – Вишеньки і Гнідин – на тій підставі, що всі викладачі були братією Лаври [1, с. 114]. У м. Вінниці, котре теж належало Печерському монастирю, розпочала діяльність школа для підготовки учнів у Колегію [4, с. 52]. Вважаючи створення Колегії своїм найбільшим досягненням, Могила заповів їй усе своє майно, кошти й цінності. Символічно, що досить довго день пам’яті Петра Могилы – 31 грудня – відзначали урочистим богослужінням як Академія (вдень), так і Лавра (ввечері) на знак його особливих заслуг для обох осередків культури [3, с. 629].

Тісні зв’язки між Києво-Могилянською колегією і Києво-Печерською Лаврою продовжувалися і після смерті Петра Могилы. Цьому сприяла та обставина, що упродовж

другої половини XVII – на початку XVIII ст. і далі печерськими архімандритами майже безперервно були вихованці Колегії, її ректори, зокрема Інокентій Гізель (ректор у 1669-1672 рр., архімандрит у 1656-1683 рр.), Варлаам Ясинський (ректор у 1672-1688 рр., архімандрит у 1684-1690 рр.), Іоасаф Кроковський (ректор у 1690-1693 рр., архімандрит у 1697-1709 рр.) та ін. У свою чергу, викладачами Колегії, згодом Академії, часто були її вихованці, які пройшли моральне і чеснотне загартування в Лаврі.

Особливе значення для Київської академії мало затвердження її правового статусу, у чому незаперечну роль зіграло вище духовенство – вихідці з Печерської лаври. Зокрема, печерський архімандрит Інокентій Гізель разом із ректором Колегії Варлаамом Ясинським клопоталися перед російським царем про матеріальне і правове становище закладу, вказуючи у своєму листі від 23 січня 1670 р., що митрополит Петро Могила у своєму духовному заповіті “вручил его попеченію созданные им, Могилою, школы при Богоявленском Братском монастыре” [3, с. 676]. Дещо пізніше, у червні 1693 р., гетьман Іван Мазепа та Варлаам Ясинський, уже в сані київського митрополита, відрядили в Москву ректора Колегії ігумена Іоасафа Кроковського з проханням видати Братському монастирю “жалувану грамоту” і пожертви на школу, щоб процвітали в Києві “вільні філософські і богословські науки” [2, с. 43]. При цьому митрополит просив також підтвердження “судової автономії” Київської – братської школи. 11 січня 1694 р. Колегія врешті отримала грамоту на право навчання не тільки піітики й риторики, але й філософії та богослов'я. Одночасно підтверджувалася і судова автономія учбового закладу, що означало визнання Колегії вищою школою. Вже після 1694 р., а особливо підтверджувальної грамоти Петра I 1701 р. починає широко вживатися назва “Києво-Могилянська Академія”.

У відстоюванні прав і привілеїв Академії важливу роль відіграло сприяння місцєблюстителє патріаршого престолу митрополита Стефана Яворського, котрий прийняв постриг у стінах Печерського монастиря. До Києво-Печерської Лаври, “в надежду монашества”, прагнули потрапити десятки студентів Академії. Цей потяг молоді в стіни обителі можна пояснити, по-перше, тим, що на той час прийняття чернечого сану було найбільш доцільним і дійовим способом зробити кар'єру в духовній, політичній чи освітній сфері; по-друге, Печерський монастир приваблював студентів як багатолюдна й добре забезпечена обитель, відома своєю давньою славою; по-третє, в Печерському монастирі вихованці Академії могли виконувати такі послушенські обов'язки, які найкраще відповідали їх освітньому та культурному рівню (проповідництво, переклад і правлення книг тощо). Зі свого боку, лаврські архімандрити охоче приймали вихованців Академії до своєї обителі. На початку XVIII ст. її потреби в освічених людях гостро зросли, що було викликано рядом обставин. З утворенням у 1721 р. Синоду і введенням Духовного Регламенту затверджено введено нові правила прийому в ченці: заборонявся прийом неграмотних без особливого дозволу світської влади, запроваджено трирічний випробувальний термін. Крім того, укази Синоду диктували Лаврі “дабы священнических детей от 10 до 15 лет ... отдавать в латинские для учения школы и о таковых подавать в лавру ведомость” [7, с. 236]. Відомо, що в 1739 р. в Академії вчилися 9 дітей лаврських священників, а в 1766 – 28 [7, с. 236].

Нові правила Синоду вимагали також повної відповідності видань печерської друкарні книгам “московського друку” і наявності у зв'язку з цим виникла потреба в освічених ченців, основним завданням яких було редагування друкованих книг. Для цього найкраще підходили вихованці Академії. У донесенні Київського митрополита Гавриїла Кременецького Синоду від 29 серпня 1773 р. зазначалося, що “... выходящими из Академии учеными людьми все монастыри, а вяще всех Киево-Печерская лавра пользуется и довольствуется в книжных послушаниях и тем прославляется” [7, с. 159].

У статті “К истории Киевской духовной академии в XVII – XVIII в.” [6, с. 63] професор Ф. І. Тітов навів список вихованців Київської академії (близько 100 осіб), які з кінця XVII по XVIII ст. знаходилися в рядах лаврського чернецтва. На сьогоднішній день цей список значно продовжений (до 140 осіб), до нього занесені імена багатьох інших вихованців Академії, життя і діяльність яких пов'язані з історією Печерської лаври. Однак, виявлення таких осіб викликає певні труднощі, оскільки після постригу в ченці колишні учні Академії змінювали

свої світські імена. Крім того, в архівних джерелах вони як духовні особи, згадуються вже без прізвищ, наприклад, "ієромонах Іона", "ігумен Варлаам" та ін. Пошук біографічних даних про вихованців Академії в матеріалах лаврського фонду ведеться за кількома напрямками. З одного боку це вивчення іменних і формулярних списків чернечого складу Лаври, де – зосереджена інформація про станове й територіальне походження конкретних осіб, їх віковий і освітній ценз, час вступу в монастир і чернечого постригу, рукоположення в сан ієродиякона та ієромонаха тощо. З огляду на час і місце прийняття духовного сану можна робити важливі припущення про перебування того чи іншого ченця на території України, Росії чи й поза межами Російської імперії, про вірогідність викладання в учбових закладах, коли певні відомості про це в архівних джерелах відсутні. Інший спосіб отримання біографічної інформації – аналіз заголовків справ за описами, а також перегляд змісту найбільш цікавих документів. Отже, виявляється різностороння культурно-освітня діяльність лаврського чернецтва, зокрема, викладання в учбових закладах України й Росії, обіймання ієрархічних посад, місіонерська й літературно-публіцистична діяльність.

Шляхи вихованців Академії до Лаври були різними: одні з них потрапляли в монастир прямо зі шкільної лави, інші – через деякий час після закінчення навчання. Були випадки, коли студенти під час своїх освітніх мандрівок приймали чернецтво в інших обителях, а потім з деяких причин приходили до Печерського монастиря, де виконували різні послушення. Так, у фонді Києво-Печерської лаври збереглися свідчення Паїсія Величковського, майбутнього мандрівника, перекладача й письменника, які він давав при вступі в Лавру: "Монах Платон Величковській ... родом из малороссійського города Полтавы, сын бывшего протопопа Іоанна Величковскаго, лет ему от рождения 20, русскаго писанія учился там же в Полтаве, а латынскаго поэтики в кievских до поэтики в кievских училищах, и с оных училищ в 1740 г. пошел Черниговской епархии в Антоніевській Любецкий монастырь, где прожил мірским полгода, оттудова, за несвободным пострижением в монашество, з монахом Левкием, который был тамо з Волощины, пошел в заграничный Пустынно-Медведовский Николаевский монастырь, где в 1741 г. в великий пост того монастыря игуменом Никифором Гуковским, купно с показанными монахами (Мартиріем Андреевым и Крискентом Даниловым), пострижен в монашество, а оттудова, ради униятского гонения, с теми монахами пришел в Киев и, по выдержаніи на васильковском форпосте карантина, явился в Киевской губернской канцелярии, откуда, по приводе к указаной присяге, по желанию его, на неисходное житіе прислан в Киевопечерскую лавру." Тут же ним було поставлено дату: "23 января 1742 г." [7, с. 332]. Платона Величковського прийняли в Лавру і призначили в друкарню – "под ведением ієромонаха Макарія обучаться изображать иконы на меди" [7, с. 130], (де зазначено, що Платон навчався під керівництвом ієромонаха Паїсія). Відомо, що більше половини вихованців були вихідцями з підлеглих Польщі Правобережжя й Західної України. Не бажаючи повертатися в рідні місця, де переслідувалася православна віра, вони вливалися в число лаврської братії. Києво-Печерська лавра разом із Київською академією виступали справжніми центрами єднання поділених українських земель.

Деякі вихованці Академії залишалися в Лаврі й виконували в ній різні службові обов'язки. Так, Ієронім Ковпецький, прийнявши в 1717 р. чернецький постриг, став у 1720 р. ієродияконом, пізніше був блюстителем Ближніх печер Лаври [8, с. 75]. У Троїцькому лікарняному монастирі працювали: Іоаким Максимович - намісник у 1748 р., Іларіон Федорович – духівник у 1732 р., Варнава Старжицький був начальником Китаївської пустині в 1741 р. [8, с. 213]. У різні роки лаврською друкарнею керували: Варлаам Голенковський (1714 р.), Веніамін Фальковський (1734 р.), Самуїл Ропчановський (1750-1764 рр.) [8, с. 436]. Свого часу у друкарні також працювали Іларіон Негребецький (1732-1734) та Іоан Флаვენський (1766-1767 рр.) [8, с. 230].

Вихованці Академії отримували призначення в приписні до Лаври монастирі, котрі знаходилися як на території Гетьманщини, так і тогочасної Польщі та Росії. Так, ігуменами в Дятловицькому монастирі (сучасна Білорусія), що входив у так звану "закордонну" групу монастирів Київської єпархії, були Геннадій Васеньський, Варнава Старжицький, Гедеон Онискевич і Полікарп Кульчицький [8, с. 233]; у Зміївському – Іларіон Негребецький, Мартин Лобач, Гаврило Краснопольський та Михайло Ядрило; в Синявському – Ігнатій Копцевич і

Феодосій Почека [8, с.210]. З відомих нам намісників Новопечерського Свенського монастиря випускниками Академії були Філофей Лещинський і Геннадій Васенський [2, с. 112].

Окремі лаврські ченці з вихованців Академії виконували протягом багатьох років інші важливі доручення. Наприклад, Софроній Терनावіот, син бунчукового товариша з Київського Подолу, що постригся в ченці в 1748 році, був намісником Троїцького лікарняного монастиря, виконував обов'язки "стряпчего" і повіреного в справах лаврської друкарні, у зв'язку з чим неодноразово виїздив до Москви і Петербурга, був добре відомий у середовищі вищих світських і церковних кіл. Пізніше став архимандритом Костромського Богоявленського монастиря [2, с. 135].

Діяльність вихованців Київської академії з середовища лаврського чернецтва носила найрізноманітніший характер. Крім виконання вже згаданих службових обов'язків вони займали різні ієрархічні посади в Московській церкві, викладали в учбових закладах України й Росії, були представниками Російської православної церкви за кордоном як посольські священники та ієромонахи. Зокрема, Іустин Рудзинський у 1722 р. був призначений Синодом довіреною особою для захисту православної віри на сейм у Польщі, Ієроніма Ковпецького в 1726 р. відправили у Голландію в розпорядження повноважного міністра графа І. Г. Головкина, Веніамін Фальковський у 1725-1726 рр. перебував у штаті настоятелів Російської посольської церкви у Стокгольмі [7, с.380]. Слід зазначити, що вихованці Київської академії, визнані святими за їх подвижництво, велику просвітницьку й місіонерську діяльність, також були ченцями Києво-Печерської лаври. Це Іоан Максимович, Інокентій Кульчицький, Феодосій Углицький і Павло Конюсевич.

Плідна діяльність учених Академії була запорукою успіху видавництва Києво-Печерської друкарні. Там видавалися твори Інокентія Гізеля ("Мир с богом человеку" 1669 р.), Лазаря Барановича ("Меч духовний" 1666 р., "Трубы словес" 1674 р.), Іоанікія Галятовського ("Ключ разумения" 1659 р., "Мессия правдивый" 1669 р.) та ін. Яскравим прикладом тісної співпраці Лаври з Академією була науково-літературна діяльність у монастирі одного з видатних вихованців і вчених Академії – Дмитра Ростовського. У результаті його кількарічної праці видано 4 томи "Книги житий святых" або "Четьи-Минеи", що були надруковані Печерською друкарнею в 1689-1705 рр., а в 1711-1718 рр. вийшло друге видання. Як зазначає М. Возняк, написані Ростовським "Четьи-Минеи" не раз обговорювалися в Печерській Лаврі на зібраннях "деяких благородних людей" [4, с. 194].

Лавра друкувала підручники як для Академії, так і для шкіл – її попередниць. Так, у 1616 р. був виданий "Часослов", а в 1620 р. – "Книга о вере", за якими вчилися діти Києво-Братської школи. У "Анфології" (1636) розкрито основні риси виховання молоді Києво-Братської колегії. Великою подією як для Лаври, так і Колегії (Академії) стало видання в 1674 р. "Синописа", який став першим систематизованим підручником вітчизняної історії. На замовлення Академії Лавра друкувала книги різними мовами, панегірики, оди тощо. 1744 р. у Лаврі був надрукований панегірик у зв'язку з приїздом до Києва імператриці Єлизавети. У 1774 р. було видано 1200 примірників "Пиярской грамматики", а в 1779 р. на прохання ректора Касіяна вийшли "Догматы христианской православной веры" [4, с. 206]. Велика кількість підручників і рукописних текстів курсів, які читалися в Київській академії, знаходилися на зберіганні в бібліотеці Києво-Печерської лаври [4, с. 207]. Спостерігаємо й інші форми зв'язків Київської академії і Печерського монастиря. Так, архимандрити й ченці Лаври значилися в списку основних благодійників Академії, надавали матеріальну підтримку студентам [7, с. 350]. Зокрема, ігумен Московського Златоустівського монастиря Варлаам Баранович вніс у 1773-1775 рр. у Московський дворянський банк 7820 крб. на утримання учнів Академії [10, с.136]. Архимандрит Каргопольського монастиря Св. Хреста Варлаам Голенковський заповів Братському училищному монастирю 50 червінців і, окремо, "павперам, которие учатся в братстве а не имеют за чим, – 100 руб. на молитву"[10, с. 137]. У 1760 р. Лавра передала Академії ділянку землі на будівництво бурси, а в 1773 р. надала кошти для забезпечення її паливом. Духівництво Печерського монастиря відправляло богослужіння в Богоявленській церкві Академії [10, с. 137].

Цікаво, що в 1786 р. у вищих урядових колах Російської держави навіть виникла думка перенести Академію на територію Лаври. Указом Катерини II від 10 квітня 1786 р. велено було "Киевской Академии со всеми к ней принадлежащими заведениями быть при Архиерейском доме и Киево-Печерской Лавре, а Братский монастырь, служащий ныне для помещения помянутой Академии, обратить на главную госпиталь по его положению ...". У зв'язку з цим київський митрополит Самійло Миславський звернувся до графа П. А. Румянцева з проханням відстояти для Академії старе місце, вказуючи, що "в лавре академію поместить почти не можно ... нет покоев ни для классов, ни для учителей, ни для казенных учеников; место тесное, безводное, бездровное; своекоштным ученикам вовсе негде квартиры нанять". Та й "граждане Подольские со слезами просят, чтобы Братский монастырь остался". Тому наступний указ Катерини II від 13 липня 1786 року диктував Київському митрополиту: "Академию Киевскую, доколе план городу сделан будет, и покуда можна будет построить как оную, так и дом для студентов пансионеров внутри верхнего Киева, оставить по прежнему в Братском монастыре...а учащие, не исключая и самого ректора Академии, имеют быть помещены в числе положенных при Архиерейском доме и при Киево-Печерской лавре". Але вже 15 березня 1787 року Катерина II прийняла остаточне рішення: "Академия имеет навсегда оставлена быть в бывшем Братском монастыре". Цим же указом велено було Київському митрополиту: "Академии завести гражданскую типографию для печатания книг как на российском, так и на иностранных языках, содержа сию типографию в Киево-Печерской лавре" [9, с. 470].

Висновки. Вищенаведений матеріал свідчить про тісні зв'язки між Києво-Печерською Лаврою і Могиллянською академією у просвітницько-громадській діяльності українського суспільства в XVII-XVIII ст., які склалися в процесі становлення першого вищого учбового закладу в Україні. Вони виявилися в безпосередній участі печерського чернецтва як вчителів в започаткуванні Київської братської школи, постачанні Лаврою викладацьких і керівних кадрів для Колегії, згодом Академії, спільній видавничій діяльності, матеріальній допомозі закладу з боку найбагатшого монастиря, грошових пожертвах печерських ченців своїй alma-mater тощо.

Перспективою подальших досліджень є відкриття нових особистостей священнослужителів, які працювали над просвітництвом українського суспільства у XIX столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аскоченский Д. Киев с древнейшим его училищем, Академиею. / Д. Аскоченский. – Ч. 1, 2. – К.: Тип. КПЛ, 1856. – 566 с.
2. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви: у 4-х т. / І. Власовський – Т. 2. – Нью-Йорк, 1990. – 345 с.
3. Голубев С. Т. Память митрополита Петра Могилы в Киевской Академии 31 декабря 1754 г. / С. Т. Голубев // Труды Киевской духовной академии за 1910 г. – Кн. 12. – К.: Тип. КПЛ, 1910. – С. 628-684.
4. Очерки истории Киево-Печерской Лавры и заповедника. – К.: Киево-Печерский государственный историко-культурный заповедник, 1992. – 288 с.
5. Памятники, изданные Временною Комиссиею для разбора древних актов. – К.: Тип. КПЛ, 1846-1859. – 350 с.
6. Титов Ф. И. К истории Киевской духовной академии. – Книга 3: Воспитанники Академии на службе в Киево-Печерской Лавре в связи с биографией Софрония Тернавиота / Ф. И. Титов // Труды Киевской духовной академии за 1911 г. – Кн. 1. – К.: Тип. КПЛ, 1911. – С. 63-80.
7. Титов Ф. И. Киево-Печерская Лавра как ставропигиальный монастырь / Ф. И. Титов. – К.: Тип. КПЛ, 1918. – 457 с.
8. Титов Ф. И. Краткое описание Киево-Печерской лавры и других святынь Киева / Ф. И. Титов. – К.: Тип. КПЛ, 1911. – 370 с.
9. Титов Ф. И. Типография Киево-Печерской Лавры: Исторический очерк. (1606-1616-1918) / Ф. И. Титов – В 10-и т. – К.: Тип. КПЛ, 1916. –
Приложение к Т. 1. – 1918. – 546 с.

10. Хойнацкий А. Воспоминание о святых угодниках Киево-Печерской Лавры, из среды которых вышли блаженные иноки, основавшие обитель Почаевскую / А. Хойнацкий. – Почаев: Тип. Почаевской Лавры, 1884. – 40 с.

REFERENCES

1. Askochenskyi D. Kyev s drevneishym eho uchylyshchem, Akademyeiu. / D. Askochenskyi. – Ch. 1, 2. – K.: Typ. KPL, 1856. – 566 s.
2. Vlasovskiy I. Narys istorii Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy: u 4-kh t. / I. Vlasovskiy – T. 2. – Niu-Iork, 1990. – 345 s.
3. Holubev S. T. Pamiat mytropolita Petra Mohyly v Kyevskoi Akademyy 31 dekabria 1754 h. / S. T. Holubev // Trudy Kyevskoi dukhovnoi akademyy za 1910 h. – Kn. 12. – K.: Typ. KPL, 1910. – S. 628-684.
4. Ocherky ystoryy Kyevo-Pecherskoi Lavry y zapovednyka. – K.: Kyevo-Pecherskyi hosudarstvennyi ystoryko-kulturnyi zapovednyk, 1992. – 288 s.
5. Pamiatnyky, yzdannue Vremennoiu Komysseyeiu dlia razbora drevnykh aktov. – K.: Typ. KPL, 1846-1859. – 350 s.
6. Tytov F. Y. K ystoryy Kyevskoi dukhovnoi akademyy. – Knyha 3: Vospytannyky Akademyy na sluzhbe v Kyevo-Pecherskoi Lavre v svyazy s byohrafyei Sofroniya Ternavyota / F. Y. Tytov // Trudy Kyevskoi dukhovnoi akademyy za 1911 h. – Kn. 1. – K.: Typ. KPL, 1911. – S. 63-80.
7. Tytov F. Y. Kyevo-Pecherskaia Lavra kak stavroprihvalnyi monastur / F. Y. Tytov. – K.: Typ. KPL, 1918. – 457 s.
8. Tytov F. Y. Kratkoe opysanye Kyevo-Pecherskoi lavru y druhykh sviatun Kyeva / F. Y. Tytov. – K.: Typ. KPL, 1911. – 370 s.
9. Tytov F. Y. Typohrafiya Kyevo-Pecherskoi Lavru: Ystorycheskyi ocherk. (1606-1616-1918) / F. Y. Tytov – V 10-y t. – K.: Typ. KPL, 1916. – Prylozhenye k T. 1. – 1918. – 546 s.
10. Khoynatskyi A. Vospomynanye o sviatukh uhodnykakh Kyevo-Pecherskoi Lavru, yz sredy kotorukh vushly blazhennue ynoky, osnovavshye obytel Pochaevskuiu / A. Khoynatskyi. – Pochaev: Typ. Pochaevskoi Lavru, 1884. – 40 s.

VASYL FAZAN

ACTIVITY OF KYIV-PECHERSK LAVRA AND MOHYLA ACADEMY IN TEACHER TRAINING OF (XVII – XVIII)

The educational activity of Kyiv-Pechersk Lavra and Mohyla Academy in the XVII-XVIII centuries was analyzed. The main directions of cooperation, which consisted of the direct participation of the cave monasticism in the initiation of the Kyiv Brotherhood School were discussed, the Lavra was considered as the source of teaching and management personnel, the joint publishing activity, and the monetary donations of the cave monks to their alma-mater were described. The modern processes of globalization motivate creation of the international educational network and determine the role of education as one of fundamental factors of our society. One of perspective structural components of the national system of education is enlightenment of large Monasteries. It is oriented to implementation the technologies of differentiated, subject-oriented training, individual educational trajectories of pupils' development by working under national principles of upbringing and putting a child as a center of this process. We must note that new educational institutions (collegiums), which were initiated by abbots and bishops of large Monasteries in the territory of Ukraine, were among educational institutions of the Orthodox Church. Collegiums of Ukraine were organized like Kyiv-Mohyla Academy, where the educational process was built according to classes of studying. Each class was called as the major subject, for example, grammar, oratory and so on. In general we must admit that there is a tendency to similarity in organization of educational process in academy, collegiums and artistic faculty of West European universities. It includes the system of lectures and debates, readings of public lectures, independent work on the elaboration of processing the primary sources, public own research papers defense.

It's necessary to pay attention to the tendency of individual trajectory of studies, when time for the studying the separate discipline was determined by the collegiate personally. That was depending on possibilities and individual purpose. The students could make decisions in relation to the term of staying in separate classes, whether stayed for few years in one class, or after finishing higher forms move to junior school, for checking the material.

Key words: education and educational activity, spiritual education, Lavra monasteries, theologians.

Одержано 27.08.2017 р.